

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor:
2677 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2677 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIII.

Cena lista je \$6.00

Entered as second class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 26. DECEMBRA (DECEMBER 26), 1941

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 251

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

General MacArthur proglasil Manilo za odprto mesto

Filipinski predsednik Quezon naznanil umik članov svoje vlade. Britska vojaška posadka v Hongkongu kapitulirala pred Japonci. Ameriški bombnik potopil japonsko podmornico v bližini californijskega obrežja. Rusi vzpostavili komunikacijske zveze med Leningradom in Donsko kotlino. Osiščne armade beže pred britskimi četami v Libiji

Manila, Filipini, 26. dec.—General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik ameriške oborožene sile na Filipinskih otokih, je proglasil Manilo za odprto mesto, da jo obvaruje pred japonskimi napadi s kopnega in iz zraka. Francis B. Sayre, vrhovni ameriški komisar, istovestno naznanil premeštev svojega urada iz Manile v drugi kraj, zaenot pa je naglasil, da se bo obramba glavnega filipinskega mesta nadaljevala.

Filipinski predsednik Manuel Quezon je odredil umik članov svoje vlade in evakuacijo civilnega prebivalstva iz Manile. To mesto ima okrog 600,000 prebivalcev.

London, 26. dec.—Britska vojaška posadka v Hongkongu, kronski koloniji, je kapitulirala pred Japonci. Kolonialni urad, ki je naznanil kapitulacijo, pravi, da se je posadka podala, ko je uvidela, da se ne bo mogla več upirati japonski oboroženi sili.

Britska javnost je bila opozorjena, da britska vojaška posadka ne bo dolgo vzdržala pritiska Japoncev, ki so napadali Hongkong z morja, kopnega in iz zraka.

Washington, D. C., 26. dec.—Ameriški bombnik je napadel in potopil japonsko podmornico v bližini californijskega obrežja, poročajo vojni department.

Japonske podmornice so zadnje sredo napadle ameriške parnike dve milj proč od Long Beacha, Cal., in enega potopile. Ta je bil Absoraka, lastnina družbe McCormick Line. Dorothy Phillips, drugi ameriški parnik, je bil poškodovan v napadu.

Manila, Filipini, 24. dec.—Uradno vojno poročilo pravi, da se ameriške in filipinske čete odločno bore proti po številu močnejšemu sovražniku. Nove japonske čete so se izkrcale pri Atimonanu, 75 milj južvzhodno od Manile. Te so dospete tja na 40 transportih. Antimonan leži na vzhodnem obrežju Luzona, največjega filipinskega otoka.

Izgleda, da bodo Japonci skušali razcepiti ameriško in filipinsko oboroženo silo, da zlomijo odmor te sile, kateri poveljuje general Douglas MacArthur. Od Antimonana vodi cesta v Manilo.

Singapur, 24. dec.—Britsko poveljstvo poroča, da se situacija na Malajskem polotoku ni izboljšala, odkar so japonske čete zasedle severni del tega polotoka. Vroče bitke so v teku v drugli 330 milj stran od Singapure, največje britske trdnjave na Daljnem vzhodu.

Batavija, holandska Vzhodna Indija, 24. dec.—Holandske podmornice so potopile tri japonske vojaške transporte zapadno od Bornea. Japonski letalci so izvršili dva napada na japonska letališča pri Sorongu, mestu na zapadnem obrežju Nove Gvineje.

Uradni komunikacije pravi, da so japonske bombe ubile okrog 500 civilistov v mestih Vzhodne Indije.

Tokio, 24. dec.—Ameriški otok Wake na Pacifiku je pod japonsko kontrolo, poročajo častniška agentura Domej. Vojaške čete se izkrcale na otoku v ponedeljek in večer je bila izvedena

Eksekucije "komunistov" v Jugoslaviji

Naciji kaznovali norveško mesto

Bern, Švica, 24. dec.—Nadaljnih 60 "komunistov", med temi šest žensk, je bilo usmrčenih v vasi Doljnidubac, dva komunistična voditelja pa sta bila ustreljena pri Čaku. V istem okraju so oblasti aretirale 150 oseb. Vse so bile postavljene pred sodišče. Kakšna usoda jih je zadel, poročilo ne omenja.

Dopisnik lista Basler Zeitung v Stockholmu, Švedska, poroča, da so nemške okupacijske oblasti naložile denarno kazen 2,000,000 kron mestu Stavanger, Norveška; zaradi sabotaže in odpora proti nemškim četam. To mesto je bilo že drugič kaznovano.

Napetost med prebivalci in nemškimi četami, ki tabore zunaj mesta, narašča. Te bodo stopile v akcijo, če izbruhnejo izgredi in nemiri.

Vest iz Pariza pravi, da se napadi na nemške vojske nadaljujejo, čeprav je general Otto von Stueplnagel, vojaški poveljnik v pariškem distriktu, zapretil z drastičnimi kaznimi. Dva nemška vojaška častnika sta bila napadena in pretepena v zadnjih 24 urah.

Sunek proti francoski Afriki

Nemške čete se zbirajo ob španski meji

London, 24. dec.—Dolgo pričakovani Hitlerjev sunek proti francoski Afriki pride kmalu po poročilih, ki prihajajo v London. Britska častniška agentura Reuters poroča, da je premier Petaig resigniral v znak protesta proti nacističnemu pritisku in da je admiral Jean Darlan prevzel predsedništvo vlade. Poročilo še ni potrjeno.

Poučeni krogi v Švici poročajo o gibanju nemškega vojaštva ob španski meji. To se je pričelo potem, ko je Hitler odstavil feldmaršala Waltherja von Brauschitscha, vrhovnega poveljnika nemške oborožene sile.

Več tisoč nemških vojakov je zbranih v Franciji v bližini španske meje. Mnenje prevladuje, da bodo ti uprizorili sunek proti francoski Afriki.

Vlada naj prevzame ladjedelnice

San Francisco, Cal., 24. dec.—Karl V. Morris, predsednik unije United Welders, Cutters & Helpers, je apeliral na predsednika Roosevelta, naj mornarični departament prevzame in operira ladjedelnice na zapadni obali. To naj stori v interesu narodne obrambe. Morrisova unija je oklicala stavko v ladjedelnicah kot posledica jurisdikcijskega spora z unijami ADF, Federalne čete, ki so strazile ladjedelnice, so bile odpoklicane. V stavki sta prizadeti California Shipbuilding Corp. in Richmond Shipbuilding Co.

Podmornica potopila ameriški parnik

San Francisco, Cal., 24. dec.—Sovražna podmornica je napadla in potopila ameriški parnik Montebelo nedaleč proč od obrežja Californije, potem pa je pričela streljati na ribiške ladje, ki so vzele na svoj krov člane posadke. Zadnje poročilo pravi, da so se vsi mornarji rešili.

SPORAZUM MED DELAVCI IN DELODAJALCI

Vse sporne zadeve reši posebni vladni odbor

ROOSEVELT ČESTITAL VODITELJEM

Washington, D. C., 24. dec.—Konferenca reprezentantov delavcev in delodajalcev, katero je sklical predsednik Roosevelt z namenom, da dvojni program nepretrgane produkcije bojnega materiala, je bila zaključena po dosegi sporazuma. Program senatorja Elberta D. Thomasa, demokrata iz Utaha in načelnika senatnega odbeka za delo in vzgojo, ki je na konferenci zastopal vlado, je bil sprejet.

Program vsebuje tri točke, ki določajo odpravo stavk in izporov v vojnih industrijah, dokler traja vojna, mirno izravnavah nastalih sporov in ustanovitve posebnega vladnega odbora, ki rešuje vse sporne zadeve. Člane tega odbora imenuje predsednik Roosevelt.

Zastopniki delodajalcev so po sprejetju programa priporočali upoštevanje načela, da vladni odbor drži roke proč od sporov, ki se nanašajo na zaprtje delavnice. "Mi smo proti izpremembi pogojev obstoječih pogodb, ki vsebujejo provizije glede zaprte delavnice," so izjavili. "Zaprta delavnica je največje sporno vprašanje v odnosih med delavci in delodajalci in se lahko rešuje s prostovoljnimi pogajanjem brez pritiska s strani vlade. Brez pridržka priznavamo delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja."

Predstavniki delodajalcev so prej izjavili, da so za odbrzitev sedanjega statusa odprte in zaprte delavnice, dokler traja vojna, toda reprezentantje organiziranih delavcev, med temi William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, in John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, so pobijali stališče delodajalcev. Slednji so se podali potem, ko je Roosevelt izjavil, da se strinja s Thomasovim programom.

Roosevelt je v pismu, ki je bilo prečitano na konferenci, dejal, da se popolnoma strinja s provizijami sporazuma, zaenot pa je čestital reprezentantom obeh grup in jih pohvalil, ker so sprejeli zaključek proti stavkam in izporom v vojnih industrijah.

Hitlerjev minister napovedal poraz Rusije

Berlin, 24. dec.—Zunanji minister Joachim von Ribbentrop je v razgovoru z dopisnikom španske častniške agenture EFE napovedal poraz Rusije v prihodnjem letu. On je dejal, da bo Hitler osebno vodil kampanjo proti Rusiji, obenem pa je zanikal govorice, da bi Nemčija rada sklenila mir s sovjeti. Vojna v Rusiji ne bo končana, dokler ne bo boljševizem popolnoma strt.

Mehika pretrga odnose z Rumunijo

Mexico City, 24. dec.—Mehiška vlada je namignila, da bo pretrgala diplomatske odnose z Rumunijo, Ogrsko in Bolgarijo, ker so se pridružile osiškemu napovedi vojne Ameriki.

Izjemno stanje v indijski provinci

Kalkuta, Indija, 24. dec.—Izjemno stanje je bilo proglašeno v provinci Bengal, ki meji na Burmo, britsko kolonijo. Slednja je tarča japonskega bombardiranja iz zraka.

Domače vesti

Obiski
Chicago.—Mrs. Rebec, podpredsednica društva 130 SNPJ, Eveleth, Minn., je 23. dec. v družbi J. Schwabove iz Chicaga obiskala gl. urad SNPJ.

Članica na operaciji
Blaine, O.—Pavla Glogovšek, članica društva 333 SNPJ, je morala, oditi v bolnišnico Ohio Valley Hospital, Wheeling, W. Va., kjer jo čaka težka operacija. Želimo ji hitrega okrevanja.

Iz južnega Illinois
West Frankfort, Ill.—Andy Mugerle in Frances Kavsek sta bila 18. decembra civilno poročena. Ženin je predsednik društva 313 SNPJ in nevesta je članica istega društva. Obilo sreče!

Nesreča pri delu
East Brady, Pa.—Pred dnevi se je pri delu ponesrečil Anton Žagar, tajnik društva 244 SNPJ. Čistil je železniške vozove zunaj na progi in padel z voza na tir tako nesrečno, da si je zlomil hrbtnico in dobil je notranje poškodbe. Nahaja se v slabem položaju v bolnišnici St. Frances v Pittsburghu.

Nov grob na zapadu
Bingham, Utah.—Pred kratkim je tukaj umrl rojak Frank Kaček, ki je bil šest let bolan. Drugih podrobnosti o njem poročilo ne omenja.

Iz North Chicago
North Chicago.—Dne 20. dec. je umrl Tomaž Serše, star 65 let in rojen na Vrhniki. Tu zapuščala sina in vnuka. Bil je član društva 14 SNPJ, katero ga je sprejelo po svojih civilnih obredih na pokopališče North Shore.

Član v bolnišnici
Rittman, O.—Leopold Mahuša, član društva 488 SNPJ, se je moral podvreči težki operaciji. Nahaja se v bolnišnici v Wadsworthu, soba št. 9, kjer ga naj člani obiščejo. Želja je, da čim prej okreva.

Amerika pošlje armado v Evropo?

Washington, D. C., 24. dec.—Med senatorji in kongresniki prevladuje mnenje, da bo Amerika poslala armado čez Atlantik, ko bo ta dovolj izvežbana in opremljena z modernim orožjem. Senator George W. Norris, neodvisen iz Nebraski, ki je glasoval proti vstopu Amerike v prvo svetovno vojno, je dejal v razgovoru z reporterji, da on ne bo nasprotoval odhodu armade v Evropo, če se bodo predsednik Roosevelt in častniki izrekli za to.

Welles načelnik ameriške delegacije na konferenci

Washington, D. C., 24. dec.—Državni podtajnik Sumner Welles je bil imenovan za načelnika ameriške delegacije na konferenci ameriških republik, ki se prične 15. januarja v Rio de Janeiru, Brazilija. Na tej bo razprava o načrtih skupne obrambe zapadne hemisfere. Ameriška delegacija bo štela dvajset članov.

Stavka voznikov autobusov se širi

Cleveland, O., 24. dec.—Stavka voznikov autobusov pri Central Greyhound Lines se je razširila na New York, Boston in St. Louis. Oklicala jo je unija Motor Coach Employees, včlanjena v Ameriški delavski federaciji, v znak protesta, ker je R. W. Budd, predsednik avtobusne kompanije, odbil zahtevo glede pogajanja z reprezentanti unije.

Rooseveltovo odposlanec v Jeruzalemu

Jeruzalem, Palestina, 24. dec.—William C. Bullitt, posebni Rooseveltovo odposlanec na Bližnjem vzhodu, je dospel semkaj iz Bejruta. Bullitt je bil nekod ameriški poslanik v Franciji.

Amerika naznanila nov dogovor

Trgovina s francoskimi otoki

Washington, D. C., 24. dec.—Sklenitev sporazuma med reprezentanti Amerike in gospodarstva francoske Zpadne Indije je bila naznanjena. Francoski otoki in posestvine v bližini zapadne hemisfere bodo na bazi sporazuma tvorili člen v obrambni verigi.

Strategični otok Martinique z mornarično bazo, kjer se nahajajo francoske bojne ladje, je zabarikadiran proti sunku s strani osiškia v smislu sporazuma, ki sta ga sklenila francoski admiral Georges Robert, vrhovni komisar, in ameriški podadmiral Frederick J. Horne.

Sporazum je velika diplomatska zmaga za Ameriko. Nevarnost ameriški obrambni črti, ki se vleče od holandske Gvineje do Islandije, je bila odstranjena. Trgovina med Ameriko in francoskimi otoki ter posestvinami v Karibejskem morju se bo nadaljevala v soglasju z zagotovilom, da francoske bojne ladje ne bodo podvzele nobene akcije, ki bi ogrozila Ameriko in njene interese.

Rooseveltova administracija je pazno zasledovala nacistične mahinacije in Hitlerjev pritisk na Petainovo vladjo, ki kontrolira Martinique in druge francoske posestvine, za koncesije. Roosevelt je nedavno naglasil, da Amerika želi vzdržati prijateljske odnose s Francijo na podlagi vzajemnega sporazuma in razumevanja, toda potrebno je zagotoviti vzhodno silo v soglasju s strategičnimi načrti. Pospešitev produkcije orožja, streliva in vse druge bojne opreme v zaveznih državah, lasti pa v Ameriki.

Predsednik Roosevelt je izjavil, da razgovori zadovoljivo napredujejo, čeprav so zdaj omejeni le na Ameriko in Veliko Britanijo. Nobena država ne bo izločena iz sodelovanja v naporih, katerih končni cilj je popoln zlom osiškia. Roosevelt je dalje rekel, da se razprave nanašajo na enotno militaristično akcijo v južnozpadnem Pacifiku, Avstraliji in Novi Zelandiji, ki sta v vojni coni.

Premier Churchill je imel po konferenci z Rooseveltom razgovor z reporterji, ki so mu stavili več vprašanj. V odgovorih se je izkazal za mojstra. On je naglasil, da hitlerizem ne bo poražen z notranjim polomom, temveč z usodnim udarcem. Ti mu ga morata zadati Amerika in Velika Britanija s pomočjo Rusije in ostalih zaveznikov.

CIO organizira mlekarske farmarje

Kampanja v sedmih državah

Detroit, Mich., 24. dec.—Velika organizatorična kampanja med mlekarstvi farmarji pod vodstvom Kongresa industrijskih organizacij se je pričela. Grupa United Dairy Farmers je že dobila čarter kot unija CIO. Ta je bila doslej neodvisna organizacija.

Načrt določa organiziranje okrog 3,000,000 mlekarstvih farmarjev po izvaji, katero je podal Ralph H. Marlatt, ko se je vrnil v Detroit iz Washingtona, kjer je konferiral z voditelji CIO. On je bil izbran za direktorja organizatorične kampanje.

Marlatt je po povratku v Detroit preklisal stavko mlekarstvih farmarjev in telegrafiral gospodarstvu M. Van Wagoner, da je pristal na načrt glede premirja v stavki in mirne izravnavah konflikta. Grupa United Dairy Farmers, ki je dobila čarter od CIO, postane jedro velike unije mlekarstvih farmarjev. Organizatorična kampanja se bo vršila v sedmih državah—Michiganu, Illinoisu, Indijani, Wisconsinu, Minnesoti, Ohiju in New Yorku.

RAZGOVORI O VOJNI STRATEGIJI V WASHINGTONU

Roosevelt in Churchill sestavljata program

ZVEZA MED AMERIKO IN ANGLIJO

Washington, D. C., 24. dec.—Predsednik Roosevelt in angleški premier Winston Churchill konferirata o vojni strategiji proti osiškia in o programu za eventualni poraz Nemčije, Italije in Japonske. V načrtu je formiranje medzavezniške organizacije, ki naj mobilizira vse razpoložljiva sredstva za borbo proti osiškia, da se zagotovi zmaga v najkrajšem mogočem času. Produkcija bojne opreme na maksimum in distribucija te na način, da se zadosti vsem zahtevam vojnih operacij, sta potrebni.

Druge stvari na rešetju so sklenitev vojaške zveze med Ameriko in Veliko Britanijo, ki naj bi eventualno vključevala Rusijo, Kitajsko, holandsko Vzhodno Indijo in katere člani naj bi se obvezali, da ne bodo sklenili separatnega mira s katero koli osiškio državo. Zavezniška strategija glede vodstva vojne v Evropi, Afriki, na Bližnjem vzhodu, Atlantiku in Pacifiku. Ustanovitev enotnega poveljstva na frontah, kjer operirajo sile dveh ali več zaveznikov. Formiranje vrhovnega vojnega sveta, v čigar področje naj bi spadala distribucija bojnega materiala in oborožene sile v soglasju s strategičnimi načrti. Pospešitev produkcije orožja, streliva in vse druge bojne opreme v zaveznih državah, lasti pa v Ameriki.

Predsednik Roosevelt je izjavil, da razgovori zadovoljivo napredujejo, čeprav so zdaj omejeni le na Ameriko in Veliko Britanijo. Nobena država ne bo izločena iz sodelovanja v naporih, katerih končni cilj je popoln zlom osiškia. Roosevelt je dalje rekel, da se razprave nanašajo na enotno militaristično akcijo v južnozpadnem Pacifiku, Avstraliji in Novi Zelandiji, ki sta v vojni coni.

Premier Churchill je imel po konferenci z Rooseveltom razgovor z reporterji, ki so mu stavili več vprašanj. V odgovorih se je izkazal za mojstra. On je naglasil, da hitlerizem ne bo poražen z notranjim polomom, temveč z usodnim udarcem. Ti mu ga morata zadati Amerika in Velika Britanija s pomočjo Rusije in ostalih zaveznikov.

Predsednik Roosevelt je izjavil, da razgovori zadovoljivo napredujejo, čeprav so zdaj omejeni le na Ameriko in Veliko Britanijo. Nobena država ne bo izločena iz sodelovanja v naporih, katerih končni cilj je popoln zlom osiškia. Roosevelt je dalje rekel, da se razprave nanašajo na enotno militaristično akcijo v južnozpadnem Pacifiku, Avstraliji in Novi Zelandiji, ki sta v vojni coni.

Premier Churchill je imel po konferenci z Rooseveltom razgovor z reporterji, ki so mu stavili več vprašanj. V odgovorih se je izkazal za mojstra. On je naglasil, da hitlerizem ne bo poražen z notranjim polomom, temveč z usodnim udarcem. Ti mu ga morata zadati Amerika in Velika Britanija s pomočjo Rusije in ostalih zaveznikov.

Predsednik Roosevelt je izjavil, da razgovori zadovoljivo napredujejo, čeprav so zdaj omejeni le na Ameriko in Veliko Britanijo. Nobena država ne bo izločena iz sodelovanja v naporih, katerih končni cilj je popoln zlom osiškia. Roosevelt je dalje rekel, da se razprave nanašajo na enotno militaristično akcijo v južnozpadnem Pacifiku, Avstraliji in Novi Zelandiji, ki sta v vojni coni.

Premier Churchill je imel po konferenci z Rooseveltom razgovor z reporterji, ki so mu stavili več vprašanj. V odgovorih se je izkazal za mojstra. On je naglasil, da hitlerizem ne bo poražen z notranjim polomom, temveč z usodnim udarcem. Ti mu ga morata zadati Amerika in Velika Britanija s pomočjo Rusije in ostalih zaveznikov.

Sovražniki fašizma na delu

London, 24. dec.—Nova enotna fronta proti italijanskemu fašizmu je bila formirana po poročilu, ki ga je došlo sovjetsko poslanstvo v Londonu. To tvorijo socialisti, komunisti in liberalci, katerih glavni stan je v bližini italijanske meje. Ti podžigajo revolto proti Mussoliniju in fašistični stranki med Italijani. Voditelji upornikov naglašajo, da je Mussolini prodal Italijo Hitlerju, da se vzdrži na krmlju proti volji italijanskega ljudstva.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNJE JEDNOTE Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (inven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nemaslošnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa. kaz ima stik s listom

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Unijska delavnica

Konferenca zastopnikov organiziranega delavstva in delodajalcev, katero je sklical predsednik Roosevelt za namenom, da se obe stranki prostovoljno sporazumeta glede pogojev nepretrgane produkcije za dobo vojne, namesto da bi ju kongres pritisnil z zakonom, je proti koncu zadnjega tedna prišla v zastoj.

Znano je tole: Dvanajst zastopnikov delavstva, šest od CIO in šest od Ameriške delavske federacije, se je zedinilo, da se delavci odrečejo stavke za dobo vojne in se podvržejo razsodišču (arbitraži) glede vseh spornih zadev; na drugi strani se je 12 zastopnikov korporacij zedinilo, da se delodajalci podvržejo razsodišču glede vseh spornih zadev—razen ene. Vprašanje zaprte in unijske delavnice ne sme priti pred razsodišče za časa vojne! Zastopniki delavcev so odgovorili, da razsodišče lahko obravnava VSE sporne zadeve. Na tej točki je konferenca obtičala—in zastopniki CIO ter ADF, ki so v tem oziru složni, so izjavili, naj ima predsednik Roosevelt zagnjo besedo, kaj sme pred razsodiščem in kaj ne sme.

Iz tega je razvidno, da so predstavniki delodajalcev krivi zastoj; oni so proti temu, da bi arbitražni odbor razsodil o vprašanju zaprte in unijske delavnice. Kapitalisti zahtevajo, da morajo tudi med vojno imeti svobodo, da bodo najemali tiste delavce, ki jih oni hočejo!

Zaprta delavnica in unijska delavnica sta dve stvari. Zaprta delavnica je tam, kjer mora delodajalec najemati SAMO unijske delavce, to je delavce, ki so že člani unije in ne drugih. Unijska delavnica je pa tam, kjer delodajalec lahko najame kogar hoče s pogojem, da najeti delavec čim prej stopi v unijo, ko je enkrat uplen.

Mi vidimo veliko razliko med tema dvema načinoma. Zaprta delavnica res pomeni, da ima unija monopol nad najemanjem in popolno kontrolo nad številom upošlenih delavcev, to je, da lahko omeji število upošlenih delavcev, oziroma da ustavi upošlevanje novih delavcev, kadar ni dovolj dela za člane unij. Unijska delavnica pa ne pomeni tega. Delodajalec obdrži pravico, da na njame kogar hoče, unija pa ima pravico, da najetega delavca čim prej včlani v svoje vrste. To je popolnoma pravilno in pravično.

Kolikor mi razumemo, zahtevajo zastopniki CIO in ADF, da arbitražna vključuje vprašanje unijske delavnice, kadar koli in kjer koli se to vprašanje pojavi ne glede na sedanji vojni čas, niso pa za forsiranje zaprte delavnice. To je pravilno stališče in mi ga podpiramo na vsej črti.

Kapitalisti seveda računajo, da jim bo kongres pomagal. Smithov zakonski načrt za izključenje stavk med vojno je še vedno pred zbornico in lahko pride na dnevni red, če se sedanja konferenca izjalovi. Reakcionarji v kongresu, burbonski demokratje iz južnih držav kakor republikanski burbonci od povsod, komaj čakajo, da udarijo po organiziranih delavcih, vojna gor in vojna dol, čim pride prilika; ti skrajni nazadnjaki hočejo, da ameriški kapitalisti obdrže vse privilegije, dočim se bi morali delavci odločiti vsem pravicam in pridobitvam, ki so jih izvojevali v dobi novega deala.

Reakcionarji bi radi izrabili vojno v svojem interesu in v škodo organiziranih delavcev. Najmanjšega dvoma ni, da je v Združenih državah še mnogo podjetnikov, zakrknjenih in sebičnih, ki še zmirom delajo po pravilu "business as usual" in v tem smislu bi radi nadaljevali ne glede na vojno in njen posledice.

K sreči imajo Združene države danes vlado, ki ni naklonjena tem pijavkam. Zato smo prepričani, da bo predsednik Roosevelt—sko že ni v tem času, ko to pišemo (22. decembra)—pritisnil na oškodovane delodajalce, da pristanejo na zahtevo zastopnikov CIO in Ameriške delavske federacije, da se tudi vprašanje unijske delavnice—ne zaprte delavnice—vključi med pogoje, o katerih bo lahko razsodil arbitražni odbor v času vojne.

Edino na ta način bo lahko zagotovljen mir na industrijskem polju v času, ko traja vojna—notranji mir, ki je neobhodno potreben za zmago Amerike na zunanjih bojiščih.

Demokracija v kapitalistični družbi mora sloneti na kompromisih, drugače se ne more gibati, delovati in živeti.

Demokracija v kapitalistični družbi mora z enako oostrostjo in strogostjo stopiti na prste kapitalističnim in filozofskim reakcionarjem na desnici kakor socialnim in filozofskim revolucionarjem na levici—če noče biti paralizirana od obeh strani.

Ameriška demokracija ne more voditi vojne na življenje ali smrt z zunanjim sovražnikom in obenem trpeti notranjo vojno dveh skrajnih elementov, ki sta slepa, dogmatična, ožkosrčna in brezobzirna za vse drugo.

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 26. decembra 1921)

Domače vesti. Kansaški rudarji se pripravajo v Prosveti zaradi stavkokaštva.

Delavske vesti. Lewis je hotel izključiti illinoiske rudarje, toda tajnik rudarske unije William Green se je uprl temu.

Is inozemstva. Kriza jugoslovanske vlade je bila rešena s tem, da je Pašić ostal na krmilu in v vlado je vzel tudi socialiste.

Sovjetska Rusija. Leninova nova ekonomska politika je izzvala vroče debate na sovjetskem kongresu v Moskvi.

Glasovi iz naselbin

Poziv na sejo

Waukegan, Ill. — Letna seja ženskega društva 119 SNPJ se bo v nedeljo, 26. dec. ob 2. popoldne. Na vse članice apeliram, da se udeležijo te seje, ker moramo izvoliti odbor in rešiti druge važne zadeve. Vse one članice, ki dolgočajo na asessmentu, pa prosim, da poravnajo. (Je prišlo prepozno za sredino izdajoure.)

Antonija Bezak, tajnica.

Popravek

Oakland, Cal. — V mojem topolisu, priobčenem v 242. šte. Prosvete na tretji strani v tretji koloni, se je naredila velika pomota, ker je iz besede "član" nastala beseda "delegat". Jaz se nisem počutil na konvenciji uvažljivega radi tega, ker nisem bil delegat, marveč zato, ker je predsednik napravil pomoto in me je predstavil delegatom, da nisem član. Jaz se nič ne jokam zato, ker nisem bil delegat. Nekateri so tisto pomoto razumeli, nekateri pa tudi ne. In tako se je napravila pomota tudi v Prosveti. Tisti stavek bi se moral glasil takole:

"Predsednik vpraša zbornico, če mi dovoli, da spregovorim par besed, zraven pa še doda, da nisem član." V Prosveti pa stoji: ... zraven pa še doda, da nisem delegat" namesto "član". (Oprostite, Tony! Pomota je napravil "tiskarski škrt" — menda se je maščeval, ker mu nisi zaigral na koncertino!—Ured.)

Anton Tomasić.

S pota

Pogreb 84-letne Ane Lampe, o čije smrti je bilo poročano v Prosveti 16. dec., je bil nekaj častnega. Posebno ženske iz New Dulutha, Minn., so se ga udeležile v velikem številu. Pokopana je bila tako rekoč na privatnem pokopališču štiri milje nad Duluthom pri Villi Scholastici v mirni, lepi zeleni naravi med dikečimi oleandri in drugim večno zelenim drevjem. Naj mirno počiva v materi zemlji te naše nove domovine.

Matiija Pogorelec.

Katastrofa v premogovniku

Shadyida, O.—Minilo je že teden dni, odkar je nastal požar v velikem premogovniku v Powhatanu, toda o tej katastrofi ni bilo še nobenega poročila v Prosveti. Požar je nastal v rovu v noči od 11. na 12. dec. in je zahteval dve žrtvi. Kot poročajo, se je utrgala plast kamenja, ki je padla na električno žico (kabel), kar je povzročilo kratek stik in požar, ki se je mahoma razširil. Blizu stroja za nakladanje premoga so začele goreti deske in opore ali "propi", kot jim pravimo rudarji. Nato je pričel goreti premog in tista sekija rova je bila mahoma polna plina.

V tistem delu rova je delalo 40 premogarjev, od katerih sta bila dva smrtno ponesrečena; štirje so se pa ponesrečili in se nahajajo v bolnišnici v Belleaireju. Trije od teh so precej opaljeni, četrti pa je dobil poškodbe na roki. Ostali so se ustili brez poškodb. Rešili so se na ta način, da so med umikanjem pred dimom in smrtonosnimi plini delali "brattice" ali zaklone, dokler niso dospeli do zračnega rova. Tako so z velikimi mukami prišli na površje zemlje. Med temi rudarji so bili trije člani SNPJ.

Smrtno sta se ponesrečila, to je zadušila od plina, Steve Likanich iz Nelsonville in Charles Funk iz Powhatanu. Prvi zapušča šest otrok, štiri sinove in dve hčeri in starosti od 14 do 24 let. Dva sinova sta pri vojaki, ostali pa so doma. Mati jim je umrla pred 14 leti. Trupli obeh žrtve sta še danes v rovu.

Da zadušijo požar in preprečijo še večjo katastrofo, ki bi lahko nastala z eksplozijo plinov, so takoj zazidali in zamašili vse vhode in odprtine v rovu. Rudniški eksperti in poslovojdja se boje, če bi nastala eksplozija, bi lahko vrgla tudi tipel preko reke Ohio v West Virginijo. No, samo to je dobro, da ne pripisujejo te katastrofe—sabotaži.

Rov Powhatan je eden največjih v državi Ohio. Zadnje čase je bilo v njem upošlenih nad 800 premogarjev, ki so v 24 urah producirali nad 8000 ton premoga. Nedavno je družba v javnosti poročala, da se bo dnevna produkcija dvignila na 10,000 ton. Ampak ta načrt je zdaj splaval po vodi.

Sedaj moramo malo pomisliti, kako se bo preživelo nad 800 premogarjev in njih družine, ki so bile ravno pred božičem odtrgane od kruha, ko se potrebuje največ denarja za božične darove. Premogarji skoraj gotovo ne bodo dobili dela drugje in bodo morali čakati, da se zadušijo požar in da rov zopet prične obratovati. Kdaj se bo to zgodilo, ne ve še nihče, kajti v rovu še vedno gori. V najboljšem primeru bo vzelo tri mesece—lahko pa tudi leto dni—predno bo ta rov zopet pričel obratovati. Ovdishno se seveda tudi od tega, koliko bo rov poškodovan od požara. Strojena bo tudi velika škoda na mašineriji, katere vrednost v vsem rovu znaša okrog milijona dolarjev. V tisti sekaciji, kjer je nastal požar, je za okrog \$150,000 mašinerije. Kot poročajo listi, lahko znaša škoda v rovu do pol milijona dolarjev.

Prizadeti rudarji bodo seveda upravičeni do brezposelnostne podpore, kar pa je družini le majhna finančna pomoč. Posebno bodo trpele velike družine. Nekaj premogarjev, mogoče ena četrtina, bo mogoče dobila zaposlitev v bližnjih rovih, toda za ostale ne bo dela.

Se nekoliko zgodovinskih podatkov o Powhatanu. To je že stara farmerska naselbina, oziroma bila je farmerska, dokler niso tam odprli rovo. Zgodovina pravi, da je pri Powhatanu prekorčila reko Ohio vojska Georga Washingtona, ki je po-

dila pred sabo Indijance in Francoze.

Prišla je prva svetovna vojna in premogovne družbe so pričele odpirati rove. Tako je bil odprt nov rov tudi v Powhatanu. Drugi rov je bil odprt tri milje nižje (južno) ob reki Ohio. V tem rovu je bila pred več leti eksplozija, ki je ubila tri "formane", dva pa te je poškodovala. Od takrat je ta rov zaprt. Tretji rov, v katerem jas odprli delam, pa je bil odprt tri milje višje.

Po odprtju teh rovoev se je tja naselila velika masa delavcev, gotovo tudi Jugoslovancev. Pokupili so stavbišča in si zgradili hiše. Evo vam jugoslovanskih imen: B. Sarić (Ličan), V. Boić (Crnogorec), John Nožica (Crnogorec), J. Vičić (Ličan), C. Vučelić ("graničar"), R. Obradović (Bosaneč), B. Munjas ("graničar"), E. Trušl (Dalmatinec), A. Vehar (Slovenec) in še več drugih. Prvi imajo trgovine, dvorane, gasolinke stanice, gostilne itd. Tam so tudi društva SNPJ, HBZ in SNS. Mišljim, da šteje naselbina 3000 prebivalcev in tam ni druge industrije kot premogovna.

George Vučelić, 258.

Lasalske vesti

La Salle, Ill.—Po raznih naselbinah so se že združila društva in ustanovila postojanke za pomožno akcijo za stari kraj. Ker je tudi pri nas že skrajni čas, da se ganemo v tem oziru, se je zavzelo Samostojno podporno društvo Edinost, h kateremu spadamo člani skoraj vseh jednot in zvez, in dalo navodilo zapisnikarju, naj obvesti vsa društva in klube v tej okolici, da se vrši skupna seja 18. januarja 1942. Na tej seji bomo ukrenili, kar bo najbolje za organiziranje te pomožne akcije. Društva in klubi so prošeni, da gotovo pošljejo svoje zastopnike na ta sestanek.

V nedeljo, 28. dec., pa se vrši delničarska seja Slovenskega narodnega doma. Delničarji, vaša je dolžnost, da se udeležite te seje, da vidite, kako so direktorji gospodarili v tem letu. Pridite tudi delničarji, ki živite v drugih naselbinah—v Chicagu in Milwaukeeju—in ne bo vam žal. Če bo šlo vse po sreči, bo naš Slovenski dom plačan drugo leto ob tem času.

Jaz mislim, da smo lahko ponosni na tako malo naselbino kot je naša. Ustanoviteljem SND ni bila pot posuta s cvetjem, marveč s trnjem. Nasprotnikov je bilo za vsakim voglom dovolj. Poslužili so se vseh za pretek do sodišča, a bili so poraženi. Slovenski dom v La Sallu je naš, a ne pivovarne.

Na starega leta zvečer pa pridite veselico moški in ženski klub Doma v spodnji dvorani. Robjaki, ne pozabite priti ta večer, ker zabava bo izvrstna in dobiček gre v korist Doma. Zabave bo dovolj za stare in mlade.

Frank Lepich, 2.

Ob letu

Detroit.—To zgodovinsko leto 1941 bo kmalu poteklo. Čas beži naprej po svoji umerjeni poti, ne zmeeneč se za dogodke in blodnje človeštva. Prav te dni zopet dobi "slava na višavah in mir ljudem na zemlji", pa "vesel božič in srečno novo leto."

Dr. John R. Steelman, član upravnega odbora federalnega delavskega departmanta.

Že blizu dva tisoč let si ljudje pripovedujejo, da je bil rojen v tem času zveličar, ki bo prinesel veselje in mir in tudi odrašenje vsega sveta. Tej privlačni bajki je ljudstvo slepo verjelo skozi dolga stoletja in še verjame ter čaka—zaman—nekega odrešenika. Opirajo se je procesiji, božjih poti, misijonov, velikih in malih maš, spovedi in obhajila ter molilo od zore do mraka pa prosilo vse-mogočnega Boga, naj ga reši vsega hudega: ognja, potresa, kuge, lakote in vojne. Molilo je za zdravje in srečo, pa za kralje in kraljice in za višjo gospodo.

Tako je bilo učeno od pamti-veka, odkar so nastale religije. Učeno in roteno je bilo po tistih, ki pravijo, da so božji namestniki. Učeno je bilo, naj bo ponižno in naj voljno prenaša trpljenje pa pridno daje za maše in podpira cerkve, ker le po tej poti bo prišlo v nebeško kraljestvo.

Tudi naš narod je trdno veroval, kar ga je učila katoliška cerkev in porabil veliko časa in ogromnega denarja za—Boga in vero. Ampak leta 1941 se je tudi ta ubogi narod v starem kraju prepričal, koliko mu vse to koristi. Priča je bil zopet, kako na vseh frontah—razen na ruskih—blogošlavljajo topove in drugo morilno orožje, s katerim bodo čim več ljudi pobili, čim več hiš porušili in razdeljali vse druge naprave.

Mir ljudem na zemlji... Svet res potrebuje, krvavo potrebuje miru, pravičnega miru, ampak o tem ni nobenega sluha. Namesto zvonjenja božičnih zvonov grme topovi svojo morilno pesem, iz višav sipajo aeroplani bombe na zemljo in širijo razdejaje, na morju se potapljajo ladje z moštvo in bogastvom. Res lep mir na zemlji — — —

Kje je torej tista vse-mogočna nevdana sila, ki ima po naukih krščanskih cerkva moč, da vse to ustavi? Kje je tisto neskončno usmiljenje, za katero je ljudstvo toliko žrtvovalo? Človek se je v dvatisoč letih tako zvane krščanske dobe res malo naučil. Namesto da bi si ustvaril ta svet za pošteno življenje, je v resnici postal največji ropar, morilec in uničevalec. Ali ni že skrajni čas, da človek res postane ČLOVEK? Ali ni že skrajni čas, da začne misliti, da tako ne more iti več naprej? Skrajni čas je, da krene na drugo pot, ker drugače se lahko zgodi, da bo res uničil samega sebe in vso tako zvano civilizacijo s svojim modernim morilnim orožjem.

Tukaj v demokratični Ameriki smo bili prepričani, da bomo še v miru preživeli božične praznike. A tudi tukaj nas je doletela usoda, da so nas začeli napadati in pobijati. Bili smo prepričani, ako mi pustimo druge v miru, nas bodo enako pustili v miru tudi drugi. Pa smo se ukanih. Zahrbni roparji so nas nepričakovano napadli in zdaj smo primorani priti za orožje in se braniti. Za nas ni drugega izhoda kot da se združimo in trdno stojimo na braniku, da premagamo krvoloke in po zmagi tako preuredimo svet, da bo res mogoče trajen mir.

To se sigurno ne ujema z mojo teorijo glede učenja in prakse verskih sekt z ozirom na vojno. Ali kadar začne moja hiša goreti, je skrajni čas, da pričnem ga-

siti, da mi jo požar popolnoma ne uniči. V mojem interesu je tudi, da dobim zlikovca, ki je jeditaknil požar in ga kaznujem.

V takem primeru se zdaj nahaja tudi naša dežela. Ako bomo vsi pomagali ip pospešili produkcijo za obrambo dežele, mora demokracija žmagati. Na tem temelji stoji Amerika. Zmagati mora svoboda in demokracija. Vsi, ki smo prišli v to svobodno Ameriko, smo se lahko prepričali, da so to edini pogoji za napredek in človečnost. Ako ni tukaj vse tako kakor bi moralo biti, je veliko krivo ljudstvo, ker ne zna misliti in izrabiti svobode in demokracije za svoj pride.

Priznati moramo, da smo v to ko hvaležni, da živimo v tej svobodni deželi. To lahko vidimo ako pomislimo na trpljenje in kruto usodo evropskih narodov. V vsej zgodovini človeštva še ni bilo toliko barbarstva in uničevanja; ropanja in mučenja podedincev kot narodov. In mučenarodi gledajo s solznimi očmi preko oceana in nas prosijo pomoči in rešitve. Kaj naj storimo in kako naj pokažemo svoje usmiljenje? Zavedati se moramo, da je naša človekoljubna dolžnost, da jim pomagamo vsak po svoji moči.

Zaupajmo torej Jugoslovanskemu pomožnemu odboru, ki zbira prispevke za lečenje globokih ran našim rodnim bratovi v stari domovini. Lahko se zanesemo, da bodo šli ti prispevki v ta namen, kadar bo pomoč mogoča in da jo bodo dobili tisti, ki jo bodo v resnici potrebnili. Vsakdo naj da, kolikor mu razmere dopuščajo. Obenem ne smemo pozabiti, da tudi Ameriki potrebuje naše fizične in finančne pomoči za svojo obrambo. Vsakdo naj po svoji zmognosti kupi obrambne bonde in hranilne znanke za zmago svobode in demokracije, da Ameriki, Anglija in sovjetska Rusija premagajo nacizem in fašizem, da bo bičanemu človestvu enkrat res zasijala zarja trajnega miru in svobode.

Anton Jurca.

Novice iz Sygana

Sygan, Pa.—Tudi letos so se obnesli naši fantje, ki so šli na lov na jelene. John Balant in Jacob Barufaldi sta pripeljala vsak enega jelena in ga podarila društvu Bratstvo 6 SNPJ. Ženski odsek se je takoj odločil, da napravi okusno večerjo za vse člane in druge posameznike. Naš član in pogrebnik Sam Frayer je pa skrbel za sveže pivo. In tako je bila večera večerja in zabava 11. dec. Naše društvo se zahvaljuje vsem skupaj za sodelovanje.

Na društvenem polju smo zdaj najbolj zaposleni z združevanjem. Posledica tega je, da je društvo Bratstvo postalo močna postojanka. Najprvo sta se pridružila društvo 89 bivše SSFZ in njegov Vrtec, sedaj pa tudi angleško poslujoče društvo 689 SNPJ. Tako zdaj društvo Bratstvo šteje okrog 400 članov, obeh oddelkih.

Naše društvo je tudi sklenilo na zadnji seji, da priredi Miklavžev večer, ki se vrši kot druga leta na starega leta zvečer v naši dvorani. Torej stariji, pripeljite svoje malčke, da jih obdari Miklavž. Obenem bomo praznovali tudi prvo obletnico našega kegljišča, ki se je izkazalo kot dober vir dohodkov za naš društveni dom.

Tudi ne smemo pozabiti naših žensk, namreč gospodinskega odseka društva 6, ki dobro napreduje in je pod dobrim vodstvom.

Kar se tiče vojne, bodimo lojalni in na straži, dokler smo v svobodni deželi. Tudi jaz sem bil vojak v stari domovini, toda zdaj mi ne bo treba iti, ker sem že prestar. Vsem članom SNPJ srečno novo leto.

Lorenz Kaučič.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in se posebno list Prosveta za korist, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podobnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi glasilo in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Člani unij ADF in CIO na mesečnem shodu v Newarku, N. J., na katerem so se izrekli za skupno borbo proti fašizmu in za poraz Smithovega protistavkovnega načrta.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

RESNICA O DANAŠNJI HRVATSKI

(Konec)

Ravnane s političnimi nasprotniki

Kar pa Pavelićev režim počne s svojimi političnimi nasprotniki, nadkrijuje vsa zverinstva, kar jih je kdaj bilo storjenih v tem delu Evrope. Tu lahko vidimo narodni pregovor, da čenec včasih prekosi svojega učitelja. Da bi ne ostalo samo pri besedah, vam bom navedel naslednje slučaje:

V Ljubuškem je živel dr. Lukaš, zdravnik pravoslavne vere, ki se, po pripovedovanju njegovih prijateljev, ni nikdar ukvarjal s politikom. Njegovi prijatelji so mu svetovali, naj pobežne, vodo, da Pavelićevi vstati preganjajo vse, kar je srbskega in da bi lepega dne utegnili plačati svojo glavo. Odklonil je na nestransko prijateljstvo, da ni mogla, zakaj naj bi bežal iz mesta, ki je v njem živel mnogo let in nikomur nič hudega storil. Ni bilo dolgo po tem opominu, ko so nekoga poletnega dne vstali njegovi prijatelji, ga za noge privezali za zadnji del avtomobila in vlekli po mestu, dokler ga končno vsega krvavega in napol mrtvega niso ustrelili. To je samo eden izmed načinov, kako se oni imenuje političnih nasprotnikov, način, ki je, kakor vsi drugi, popolnoma tuj hrvatski narodni miselnosti.

matskega predstavnštva je v Zagrebu, kakor vam je najbrž že znano, odposlanstvo fašistične stranke, ki mu je na čelu general-poročnik Dr. Eugenio Coselchi, ki sodeč po vsem v resnici vlada v Hrvatski.

Znaki pa kažejo, da je to Mussoliniju še premalo in da bi po vsem videzu hotel od Nemcev dobiti še bolj svobodne roke za bodoče popolno podvrženje Hrvatske. Pašizem od pomladi naprej ni dosegel nobenega uspeha, nima s čim poravnati računa za svoje žrtve, ki jih prenaša italijanski narod. Kakor navadno so mu potrebne drobtine z nemške mize in ni zaključeno, da jih bo tudi dobil na račun Hrvatske. Sedanji obisk grofa Ciana pri Ribbentropu bi utegnili imeti tak pomen. Če imam prav, bodo pokazali prihodnji meseci.

Sporočilo Hrvatov v Kanadi in v Združenih državah

Odkrito povejte bratom Hrvatov v Kanadi in v Združenih ameriških državah, da imajo v Hrvatski vse narodne skupine več svobode kakor pa sami Hrvati. Septembra se je s 'sporazumom' dala nemški narodni manjšini pravica, da v mestih, kjer jih je samo 20%, lahko usta-

navljajo društva, nosijo znake, pojo in svobodno nosijo svoje zastave, imena ulic morajo biti napisana v hrvatskem in v nemškem jeziku in pri vseh uradih nemški jezik enako velja kakor hrvatski. Temu ni treba komentirati. Naj se vsak pošten Hrvat v tujini vpraša, kakor se vprašujejo tudi tisti v domovini: ali je to tista svoboda, ki jo je Hrvatom prinesel Pavelićev režim?

Upravično bomo govorili, da se s Heinkelom. Pomerita se, streljata drug v drugega. Naš Poljak se vidi, kako Heinkel strmoglavil. Njegov konec je bila strašna eksplozija. Jerry je še nosil s sabo svoje breme bomb. Ali naš Spitfire je to tudi izkupil. Stroji so mur odvedali. Niže in niže, drči in drči. Pri 2 tisoč metrov višine se letalec odloči. Spusti se iz letala s padalom. Ali imel je nesrečo. Pri tem ga je letalo vsevalo po nogi in mu je padalo. Ko pristane s padalom, se mu zlomi ista noga drugič. Tema in samota vse naokoli. Ključa na pomoč. Dolgo ničesar. Nazadnje se le nekdo oglasi od daleč. Trajalo je dolgo, predno so ga našli. Ker usoda ga je zanesla na mal pomol trdne zemlje, ki je segal v morje na eni strani, v blato na drugi. Home Guard mož-domobranec—ga je našel, ali iti je moral daleč naokoli, da ga je dosegel po suhem.

"Če bi vas zaneslo v morje?"—"Bi se potopil, ker jaz nikdar ne nosim rešilnega jopiča. Kožuh imam na sebi in že tako me je kabina polna, če bi imel še rešilni jopič, ne bi mogel vanje."—"V blatu? V blatu bi se zadušil. Pogreznili bi se, nihče bi ne mogel do mene, nihče bi me ne mogel rešiti." Domobranec ga je našel nekaj sto metrov od morja in le nekaj deset metrov od blata. Tri mesece je bil v bolnišnici. Ne, tam mu ni ugajalo. Nekateri so čisto zadovoljni v bolnišnici. Ne more jih razumeti. On bi bil rajši spet v Spitfirju in v zraku za Jerryjem.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)

18. novembra 1941.

Poljaki se znajo prikupiti. Ni samo njihov nastop. Angležev ne moreš premotiti samo z nastopom. Vse njihovo vedenje je moško. Še več, kakor moško, lahko rečem, junaško. Veste, da so poljski letalci odgovorni za 20% streljenih nemških zrakoplovov v Battle of Britain. Moj znanec mi je pravil, da so pretekli mesec Poljaki sestrelili polovico vseh pokončenih nemških zrakoplovov nad našimi otoki. Da pa seveda to v številkah ni tako veliko, ker je bilo vsega skupaj malo opravka z Nemci v zadnjih časih. Ni čuda, da je za Poljake—za poljske letalce predvsem—vedno in povsod poseben vzklil navdušenja.

Moj znanec, poljski letalski oficir, ima na svoji uniformi poseben znak srebrnega orla v polletu, z zelenim vencem v kljunu. Pravi, da to pomeni, da je bil aktivni oficir v poljski zračni vojski. Preko Rumunije je prišel v Jugoslavijo. Belgrad. Ugajal mu je, belgrajskih deklet ne more pozabiti. Preko vse Jugoslavije v Italijo. Potoval je seveda v civilu, ali v vlaklu se je kmalu razvedel, da je Poljak. Italijani so ga pozdravljali, vzklkali njegovi vojski, njegovi domovini. Prišli so k njemu, da so mu stisnili roko, mu želeli sreče za naprej. Tako je bilo v Italiji po prvih mesecih vojne, ko je naš letalec potoval po propadu Poljake proti francoski meji, da bi se tam naprej boril.

Za Francijo nima dosti dobrih besed. Niti ne lepih spominov. Poljaki niso imeli svojih oddelkov, pomešani so bili med francoske pilote. Slabe stroje so jim dali, tako slabe, da niso vedeli, kaj bi z njimi. Enega dogodka se rad spominja iz Francije. V

Parizu sta se sestala z ženo—Poljakinja. Posrečilo se ji je, da je pustila vse za sabo v starem kraju, pobegnila od tam in našla svojega moža v Franciji.

Potem Anglija. Tukaj mu ugajajo. Tukaj je srečen. Zakaj? "Spitfire je najboljši zrakoplov na svetu." On sedi v Spitfirju, ko gre v boj. To je vsa njegova sreča? Njegova žena živi samo eno miljo proč od njegovega doma, h kosilu gre domov, k večerji gre domov, ves prosti čas prebije doma.

Poleg svojega srebrnega poljskega orla ima na levi strani prsni majhen trak, dvakrat prevezan z zlatim pramenom: odlikovanje: Distinguished Flying Cross with two bars. To pomeni toliko, kot da bi dobil trikrat to visoko odlikovanje. To pa še ni vsa zbirka na njegovi uniformi. Majhen moder trak z zvezdico v sredi. Pravi, da to pomeni, da je bil ranjen, ko je služil v svojem poklicu. In še zraven materijal, majhna zlata gosienica, catpillar. To pomeni, da se je spustil iz letala s padalom. Pravi, da je posebno društvo amerikanov, ki pa ima tudi tukaj svoje ljudi, ki mu letalci sporočijo svojo dogodivščino s padalom, za odgovor pa dobe čestitke, da se je vse srečno končalo in—malo gosienico.

Pripoveduje mi v gladki angleščini. Samo z zelo tujim naglasom. Govori mi neprestano "Jerryju". Kako se take poljudne besede slišijo smešno iz ust nas, tujevc! Bilo je januarja, v eni onih noči, ko so Nemci težko napadli naša pristanišča. Ogledal v Southamptonu, ognji v Plymouthu. Samo te ognje je videl. 10.000 čevljev visoko. Ne veš, kje je morje, ne veš, kje je trdna zemlja, ničesar ne moreš videti. S svojim Spitfirjem je iskal po temnem ozračju Jerryja. Sreča-

ta se s Heinkelom. Pomerita se, streljata drug v drugega. Naš Poljak se vidi, kako Heinkel strmoglavil. Njegov konec je bila strašna eksplozija. Jerry je še nosil s sabo svoje breme bomb. Ali naš Spitfire je to tudi izkupil. Stroji so mur odvedali. Niže in niže, drči in drči. Pri 2 tisoč metrov višine se letalec odloči. Spusti se iz letala s padalom. Ali imel je nesrečo. Pri tem ga je letalo vsevalo po nogi in mu je padalo. Ko pristane s padalom, se mu zlomi ista noga drugič. Tema in samota vse naokoli. Ključa na pomoč. Dolgo ničesar. Nazadnje se le nekdo oglasi od daleč. Trajalo je dolgo, predno so ga našli. Ker usoda ga je zanesla na mal pomol trdne zemlje, ki je segal v morje na eni strani, v blato na drugi. Home Guard mož-domobranec—ga je našel, ali iti je moral daleč naokoli, da ga je dosegel po suhem.

"Če bi vas zaneslo v morje?"—"Bi se potopil, ker jaz nikdar ne nosim rešilnega jopiča. Kožuh imam na sebi in že tako me je kabina polna, če bi imel še rešilni jopič, ne bi mogel vanje."—"V blatu? V blatu bi se zadušil. Pogreznili bi se, nihče bi ne mogel do mene, nihče bi me ne mogel rešiti." Domobranec ga je našel nekaj sto metrov od morja in le nekaj deset metrov od blata. Tri mesece je bil v bolnišnici. Ne, tam mu ni ugajalo. Nekateri so čisto zadovoljni v bolnišnici. Ne more jih razumeti. On bi bil rajši spet v Spitfirju in v zraku za Jerryjem.

Tako je bilo njegovo doživljanje one noči, ko je sestrelil v svojem Spitfirju prvi nemški bombnik kot nočni letalec-lovca, night-fighter. Podnevi jih je pokončil še sedem. Pravi, da je vsa umetnost nočnega lova, da spravi in obdrži Jerryja v pramenu žarometov in potem, da mora streljati vanj tako dolgo, da ga je konec. Kako preprosto se to sliši. In res je, če gledaš nanj, ko sedi za mizo in pije čaj—čaj, niti ne whisky—se ti zdgi malo drugačen, kakor vsi drugi mladi možaki. In vendar: kako čudovite so za nas navadne zemljanke, one bitke visoko v zraku, v temi, v mraku. Night-fighterji so pri nas bolj običudovani, kakor ne vem, kakšni filmski zvezdniki in zvezdnice drugod po svetu. Govorijo, da jim postanejo oči mačje, ker morajo videti tudi v temi. Da morajo prebiti v temnih kamrah po dolge ure, predno gredo v zrak, da imajo posebno hrano, ki krepi vid ponoči. Itd. Moj znanec se je smejal in ni rekel ničesar. Ko pa sem mu pripomnila, da so night-fighterji pravi vitezi moderne vojne, izbrani od narave za najtežje in izbrani od ljudstva za oboževanje: zdaj pa se že ni več smejal tako, kot da se ga to ne bi nič tikalo. Poljski ponos je bil zbužen.

Pravi, da še vedno prihajajo Poljaki sem na Angleško v poljsko vojsko od vsepovsod: iz Kanade, Amerike, iz Južne Amerike—iz Brazilije jih je onega dne prišlo veliko. Tukaj—imajo poljski letalci svojo lastno pilotsko šolo, za začetnike in za že bolj napredne učence. Samo poljski oficirji jih učebajo, samo Poljake imajo za tovariše. A, oprosti-le, zdaj dobijo nekaj Jugoslovancev v svojo šolo. Nekaj se jih je zbralo na Angleškem, ki hočejo postati letalci, pa jih bodo Poljaki vzeli medse. Ker, kar je naših jugoslovanskih letalcev ušlo, ko je prišla dežela pod Nemce, so ostali na Bliznjem vzhodu, kjer je tudi nekaj naših vojakov, nekaj naših mornarjev. Seveda v primeri s Poljaki, celo v primeri s Čehoslovaki smo mi Jugoslovani revno zastopani med zavezniškimi vojniki. Našim se bili vsi izhodi takoj zaprti, ne tako kot onim narodom, ki so že nekako ušli preko meje še dolgo potem, ko so jih Nemci že vladali. Poljaki imajo 300.000 mož v Rusiji, po tem imajo svoje vojske na Bliznjem vzhodu in tukaj na Angleškem.

Govoril je o vsem in govoril bi še več, če bi bilo časa. Poljske pa ni omenil. Ne vem, če je to preveč žalostno poglavje, ali če so Poljaki tako nesentimentalni. Morda tudi, da so že tako navajeni, da se bojujejo iz preganjenosti za svojo deželo, da tega nič več tako ne občutijo. Ko sem ga spomnil doma in kdaj se bomo

Govor Miloša Trifunoviča v New Yorku

New York. (JCO).—Srbska, hrvatska in slovenska društva iz New Yorka in okolice se v nedeljo, 7. decembra, proslavila v New Yorku, Arlington Hall, 21 St. Marks Place, Dan zedinjenja. V prisotnosti predstavnikov prijateljskih držav, predstavnikov

Rdečega križa in mnogih narodov, je Miloš Trifunović, minister prosvete, imel sledeči govor:

"Pred tri in dvajsetimi leti, 1. decembra 1918, na dan, ki ga danes praznujemo, se je uresničila težnja, za katero so stremeli ne samo posamezni rodoljubi pri Srbih, Hrvatih in Slovenceh, temveč čisto tudi celi rodovi, težnja, ki je do tega dne bila samo lep san,—zamisli zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tega dne so najbolj pooblaščenih predstavnikov Hrvatov, Slovencev in Srbov v Avstro-Ogrski prišli v Belgrad, prestolnico Srbije, Belgrad ves v razvalinah in Srbija v bolu in ranah, toda z duhom na največji višini v svoji zgodovini. Prišli so pred pokojnega kralja Aleksandra—kajti kralj Peter je bil star in slab,—ter izjavili, da žele živeti s Srbijo v isti, skupni državi, pod vladarsko rodbino Karadžorđevićev. Kralj Aleksander je odgovoril: sprejemamo vas v bratski objem.

Vedno je bilo poučno in zanimivo, zlasti na današnji dan, razmisliti: kdaj je nastala ta zamisel, kdaj so se njene kalni prvi pojavi na dnevnih svetlobih; kako je živela, se razvijala in se uresničila. Dalje, kako je živela po svoji smagi ter končno, kaj je z nje danes, v teh strašnih dneh te velike žaloigre, ne samo njenih sestavnih delov, Srbov, Hrvatov in Slovencev, temveč žaloigre vsega sloveštva.

Vi sami tako razumete, da razlaganje podrobnosti o nastanku in porajanju te zamisli, razlaganje njenega dolgega in mučnega obstoja danes, v tem svečanem trenutku ni mogoče. Kajti govoriti o nastanku neke zamisli bi pomenilo vstop v področje čiste filozofije, kako nastajajo zamisli nasploh. Samo toliko bom dejal: nobena zamisel ni znanstveno ali politično delo enega samega človeka; književnika, učenjaka, državnika ali politika. Zamisli se porajajo same po sebi iz globin narodne duše in ko se porode, jih prvi zagledajo književniki ali veliki državniki in politiki, sploh veliki mislci in javni delavci, oni jo zagledajo in razmotrijo ter jo začno vzgajati in negovati, da raste in se razvija. Oni so kakor zdravniki okrog živega bitja, ki je prišlo na svet. Često mnogi teh zdravnikov, zlasti strastni politiki, v svoji nepoznanosti tudi škodijo prirodni razvoju neke zamisli in velika zabloda je misel, da je uresničenje neke zamisli delo tega ali drugega politika, ker zamisli, kakor vsako bitje, žive največ s svojo lastno močjo, ki jo prinesejo na svet in se v ugodnih okoliščinah, podnebu, samo nekoliko hitreje razvijejo. Če je njihov ustroj zdrav, bodo živele, če ne, bodo zdravniki bolj malo mogli pomagati, zlasti strastni in prenašljivi bodo težko uganili pravo stanje. Saj mi smo bili že priča, kako ti politični zdravniki v kratkih razdobjih postavljajo ugotovitve, nasprotno druga drugu.

Prav tako bi danes razlaganje podrobnega življenja te jugoslovanske zamisli pomenilo razlagati doberšen del zgodovine Srbov, Hrvatov in Slovencev, skoraj za celo stoletje nazaj, kar je prav tako v tem prazničnem trenutku nemogoče. Zato bom to življenje preletel samo s kratkim pregledom ter pogled ustavil samo pri posameznih razdobjih zgodovinske poti, po kateri je šlo.

Zamisli zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev je prvič močneje zasijala l. 1848. V Hrvatski ban Jelačić začne boj za svobodo hrvatskega naroda; go-

spodar Črne gore, neodvisna srbska država, pesnik Petar Petrovič-Njegoš, piše pismo banu Jelačiću, želi v njem srečo in uspeh banu ter pravi: daj Bog, da se Srbi in Hrvati združijo. Ban mu odgovori v istem smislu. In Srbija gre v borbo proti Madžarom in tudi njeni državniški kn-

rakojo po istem potu ter vzdržuje zveze med Srbi in Hrvati, zveze s banom. Leta osem in štirideset se zamisli svobode kot težnje narodnosti poraja pri mnogih evropskih narodih: pri Čehih, Poljaki, Francozih, Italijanih in celo v nesrečni vzburjeni Nemčiji se sestane nekaj frankfurtski parlament. Toda v Evropi je močnejši odporni duh državnih voditeljev kakor pa težnje narodov za svobodo, gibanje osem in štiridesetega propade in Evropo zakrije oblak nasprotnega delovanja; v tem obdobju se deset do petnajst let jugoslovanska zamisli le slabotno odraža.

Šestdesetega leta preteklega stoletja je porajanje zamisli nasploh čudovito. To desetletje, od 1860 do 1870, je najbolj zanimivo stoletje, kar zadeva to miselnost. V Rusiji je velik preobrat političnega mišljenja. Tu so tudi pisatelji Turgenjev, Pisarev, Dostojevski in mnogi drugi. V Nemčiji misel enakopravnosti, zadušena l. osem in štirideset, vzplami kakor ogenj in preide v Anglijo. V Londonu je l. 1862 socialistična miselnost predstavnikov delavstva vseh evropskih narodov in to mednarodno delavsko gibanje je bilo tako močno, da ga primerjajo z močjo pojava krščanske vere. Glas Viktorja Huga v drugi polovici tega desetletja o bratstvu narodov in za ureditev združenih evropskih držav odmeva po Evropi. In vsa ta gibanja, vsi ti borci za svobodo in enakopravnost človeštva, so našli zavetje v Švici. Vsa Švica je polna miselnih gibanj: tu je K. Marks z nemškimi socialisti, tu je V. Hugo, tu so tudi francoski socialisti, tu je Bakunin. Tu je cvet Srbov borev za svobodo. Tu so Vladimir Jovanović, S. Marković, Nikola Pašić, P. Todorović, kasnejši ustanovitelji in voditelji radikalne stranke v Srbiji in mnogi drugi.

V tem sedmem desetletju prejšnjega stoletja vidimo pri delu za jugoslovansko misel velike osebe, srbske in hrvatske: škofa Štrocmajerja, metropolita Mihajla, kneza Mihaela Obrenoviča in drugi. Misel zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev koraka dalje po svoji zgodovinski poti ter je vidimo v preobliki srbsko-hrvatske koalicije. Da ne omenjamo prihoda kralja Petra na prestol, prihoda Radica v Beograd in njegovih izjav.

Če bi očrtali življenje te naše zamisli, bi videli, da je bilo zelo težavno, da se je v teh prvih šestdesetih, sedemdesetih letih dvigala in padala, zasijala in utonila v senci, včasih tako zelo, da je v temi nihče ni mogel opaziti. Nenadoma spet močno zasije. Jeseni 1914 je Srbija v vojni z

Avstro-Ogrsko. Zakaj? V balkanskih vojnah je Srbija zaslevala. Hrvatski in slovenski rodoljubi se veselijo. Srbija postaja privlačna točka za zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev. A to pomeni razpad Avstro-Ogrske. Ko pa je še v decembru 1914 Srbija svečano v skupščini izjavila, da se Srbija več ne bori samo za zedinjenje vseh Srbov, temveč za zedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev, je jugoslovanska misel zasijala kakor svetlo sonce. Zato pa je morala prestatl ne samo strahne udarce, temveč tudi mamljiva preizkušnja.

V teh mračnih in mrzlih decembrskih dnevih 1915 našajmo Srbijo, kralja, vlado in vojsko na težkih albanskih potih brez hrane, telesno bolne, duševno močne in zdrave. Okrog Skadra, Ljebe in tistih krajih Albanije je bilo okrog 170—180.000 mož vojske. Še sedaj mi je ta strašna slika pred očmi ter obrazi ljudi po skadarskih ulicah. Prosil smo kruha, da ne umremo od glada, saj premnogo jih je že pomrlo. Italijanski zunanji minister Sonino odgovarja srbski vladi v Skadru: odrečite se vaši izjavi in težnji, da se borite tudi za zedinjenje Hrvatov in Slovencev, pa bomo poslali hrano in ladje, da rešimo vojake in ljudstvo. V Skadru se sestane v majhni sobici ministrski svet okrog postelje kralja Aleksandra, ki je ležal bolan za tifusom. Ko je predsednik vlade pokazal Soninovo brzojavko, je po eni sami minuti molka kralj in ministrski svet imel samo eno odločitev: ni mogoče sprejeti ponudbe. Ko se je o tem odločevalo, so stotisoči ljudi čakali kruha in moke. Ali mislite, da je bilo kaj godrnjanja, ko je bila ponudba odbita? Nobenega glasu jeze ali nejevolje. Čut časti je premagal bolečine glada.

Ko se danes spominjam teh dni trpljenja in slave, ne zamerite mi, če se še sedaj čutim pretresen ob misli: moj Bog, kako velika je bila mala Srbija v teh strašnih dnevih! In na misel mi prihajajo tiste lepe vrstice, vklepane v soho slavnega francoskega pesnika Misseta v Parizu: nič nas ne napravi tako velike, kakor velika bolečina.

(Dalje prihodnjik)

Turški tisk suari Bolgarijo

Istanbul, Turčija, 23. dec.—Turški listi so posvarili Bolgarijo pred agresijo in naglasili, da se igra z ognjem. Če ne bo revdirala svoje politike, bo govorilo orožje. Vladni krogi so prej dali razumeti Bolgariji, da smatrajo vojaško okupacijo grških in jugoslovanskih pokrajin za nepošteno.

Lov na japonske podmornice na Pacifiku

San Francisco, Cal., 23. dec.—Enote ameriške bojne mornarice love japonske podmornice, ki napadajo ameriške parnike na Pacifiku. Stirje parniki so bili napadeni v zadnjih dneh in eden je bil potopljen. Ta je bil parnik Lahaina. Japonske podmornice so se pojavile v bližini zapadne obale.

Slovenska Narodna Podporna Zednota

- 2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
- GLAVNI ODBOR**
- IZVŠEVALNI ODESEK:**
- Vincenc Čičkar, predsednik 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - F. A. Vidar, gl. tajnik 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - Lawrence Gradisnik, pomoč. taj. 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - John Vogrich, gl. blagajnik 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - Philip Godina, upravitelj glasila 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - John Melak, urevalnik glasila 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
- PODPREDSEDNIKI:**
- Andrej Vidich, prvi podpredsednik 706 Forest Ave. Johnston, Pa.
 - Frank Bolha, drugi podpredsednik 1528 A. W. Walker St. Milwaukee, Wis.
 - John Podbury, Jr., prvi distriktni podpredsednik Box 287, Strabane, Pa.
 - Charles Saronik, drugi distriktni podpredsednik 257 W. 62th St. Cleveland, Ohio
 - John Klannik, tretji distriktni podpredsednik 148 Prospect St. Duluth, Minn.
 - Edward Tomatic, četrti distriktni podpredsednik 823 W. 7th St. Walsenburg, Colo.
- GOSPODARSKI ODESEK:**
- Math Petrovich, predsednik 257 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - Vincenc Čičkar 257 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - F. A. Vidar 257 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - John Vogrich 257 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - John Gila 257 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - Donald J. Lottich 1827 S. Trumbull Ave. Chicago, Ill.
 - Jacob Zupan 1428 St. Leonard Ave. Berwyn, Ill.
- FOROTNI ODESEK:**
- John Gorbek, predsednik 414 W. Hay St. Springfield, Ill.
 - Frank Barbit 1811 Madison Ave. Cleveland, Ohio
 - Anton Šušter Box 57, Arma, Kansas
 - Frank Vesterich 215 Toner St. Laurin, Pa.
 - John Trtel Box 257, Strabane, Pa.
- NADZORNI ODESEK:**
- Frank Zeitz, predsednik 2361 S. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
 - Frank Malgi 25 Westcott Ave. Peru, Illinois
 - Milica Medvesek 1222 Arcade Ave. Cleveland, Ohio

Ameriška bojna ladja Pennsylvania.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Stric Matija je hotel vedeti, ali mu sestra še živi, kako se ji godi, kako njena družina in ali ne bi hoteli priti v Ameriko kjer je gotovo boljše kot v starem kraju. Jakob mu je odpisal, da njegova mati, oče in sestra ne potrebujejo ničesar več, da pa bi mu bil hvaličen, ako bi mu postal denar za vožnjo, da bi on šel v Ameriko. Stric je nečakovi prošnji ustregel in nekaj mesecev pozneje se je Jakob znašel v vrvežu New Yorka.

V New Yorku je preživel dve leti, nato se je začelo njegovo romanje širom Amerike, ki ga je naposled privedlo k Zofiji in v metropoli.

Proti jutru je Jakob končno zaspal. Njegovo spanje pa je bilo rahlo in nemirno. Zdjaj mu je bilo, kakor bi ležal zakovan v polarni led, zdjaj, kakor bi se kopal v vreli vodi. Ko so se vrata celice ob šestih zjutraj rožljajoč odprla, se je zbudil ves poten in trd, kakor bi bil narejen iz bukovega lesa. V prsih je čutil rahlo zbadanje in srce mu je bilo močnejše nego navadno.

Jetniki so začeli vstajati in kmalu se je začelo vsakodnevno jutranje čiščenje celice in hodnika: cementni tlak je bilo treba poribati, postelje postlati, celice počistiti, jeklene palice ogromne kletke obrisati. Ob sedmih mora biti vse končano, potem pride zajutrek: rjava voda, ki jo ironično imenujejo kavo in nekaj odrezkov starega kruha, ki toliko, da ne čika na plesnobo.

Jakob je vstal, se oblekel ter hotel pomagati tovarišu pri čiščenju celice. Toda mož je menil, da vse delo lahko opravi sam. "Saj to je zgolj del pokore, ki mi jo je naložil Bog za moje grehe..."

Kletka je bila kmalu počiščena in kuharji so prinesli zajutrek. Jakob se je vsedel na klopi hodnika in za zajutrek se ni zmenil. Pa mu je Bob prinesel skodelico 'kave' in nekaj kruha. "Ni dosti prida, Jakob, a boljše kot nič," je dejal s prijaznim usmevom. "Dušo je treba z nečim privesitati k telesu..."

Toda Jakob se ni dotaknil zajutreka. Mrtvo je pogledal Boba, se posilil nasmehnil ter odkimal: "Ni mi do jela, Bob..."

Obraz mladega Kanadčana se je zresnil, ob kotih ustnice in v očeh se mu je zgenilo nekaj trpkoga. "Razumem..." je dejal polglasno ter sočutno pogledal Jakoba, ki je bil videti v obraz vse prej kot zdrav. "Tudi jaz nisem mogel jesti prve dni... Teško se je svobode vajenemu ptiču privaditi koritcu v kletki..."

Jakob ga je začudeno pogledal. "Štiri mesece že plesni fant v ječi in je sam potreben sočutja, pa ga deli drugim!" je vzkljnil v sebi presenečen. "Kakšen dečko!" In Jakob je gignjen stisnil roko mlademu jetniku, ki mu je nenadoma postal zelo ljub. "Hvala, tovariš, kdo bi si mislil, da je med temi zidovi toliko plemenitosti!"

"V nesreči si pridemo bližje drug drugemu..." je odgovoril Bob, se nenadoma zasmehal, kljubovalno vrgel z gostimi, dolgimi kostanjevimi lasmi pokrito glavo vznak ter potrepal Jakoba po plečih. "Toda nič ne maraj, moj dečko, ne bo nas še konec in kakor smo prišli noter, tako bomo prišli tudi ven iz te kletke! Glavo kvišku, Jakob, še bomo prosti!"

Pristopili so še drugi, Bobove besede so vžgale v njihovih očeh upanje in kmalu je sedela mala skupina okrog Jakoba v živahnem pomenu.

Sin ograke puste Januš je povedal, da je bil brez dela in lačen, pa je vzel nekaj klobas in kruha trgovcu, ki je oboje imel na prodaj, kar mu je prineslo štirinajst dni prisilne delavnice. Drugič je dobil tri mesece. In ko se je zopet znašel na svobodi, dela in kruha pa zanj

ni bilo, je zopet posegel po tujem blagu, dobil zopet tri mesece prisilne delavnice, zdaj pa čaka na izgon v staro domovino.

Usoda Ličana Nikole je bila približno enaka.

Slovenca Toneta pa je ovadilo neko domače dekle, da je prišel preko meje na nepostavni način in je tudi čakal izгона. Dekle se mu je maščevalo, ker ni hotel mimogrede lahkomišelnostno izrečene obljube izpolniti ter se poročiti z njo. Jakobu je fant po tistem zaupal, da se poživlja na vse skupaj, tisočak ima zašit v spodnjih hlačah, v starem kraju pa ima mati domačijo, ki jo bo s tem denarjem on preuredil in rešil dolga, nato pa se oženil. "Če ta Špela, ki me je ovadila, misli, da mi je s tem zagodila, se presneti moti!" se je smehljaj ter zvito pomežiknil Jakobu z drobnimi rjavimi očmi. "Celo ustregla mi je. Sit sem že bil Amerike ter se pripravljaj, da odrinem nazaj v stari kraj, kajti z Ameriko zdaj tako ni nič in bo še slabše, doma imam pa domačijo, mater in pa nevesto, ki me čaka že osem let. In če bi se vrnil na svojo roko, bi moral plačati vozne stroške, tako pa jih bo moral nositi stric Sam, haha..."

Tudi Jakob se je zasmehal, čeprav mu je bilo vsako minuto manj do smeha, kajti glavo in prsa je imel čezdalej težja in mrazilo ga je in grelo izmenoma. "Samo nikar vsakemu človeku ne zaupaj, da ima toliko denarja pri sebi, kajti utegnili bi se zgoditi, da bi spotoma padel v vodo ali z vlakom!" je posvaril zaupljivega fanta. "Vsi ljudje namreč niso pošteni, marsikdo bi te umoril za borih sto dolarjev..."

Bobo so prijeli na piketni liniji, ker ni hotel molčati in držati rok križem pred policaji, ki so prišli braniti stavkokaze. Zdjaj 'preiskujejo' njegov slučaj, da bi ga bili lahko v enem dnevu rešeni: enostavno bi ga poslali preko meje v Kanado. Tega pa nočejo storiti, naj se puntarska glava malce ohladi za jekleno mrežo...

Ob desetih je ječar poklical Jakoba ter mu velel pobrati svoje stvari. Jakob je vzel stvar čudno malomarno na znanje, kakor bi mu bilo vseeno, če bi ga pridržali še nekaj časa v zaporu. Bob se je čudil.

"Kaj ti je, nič vesel nisi videti? Mar te ne veseli oditi v prostost? Vsakdo izmed nas bi znal od veselja, če bi ga danes izpustili!"

Jakob se je posilil nasmehnil. "Tisto ži, da mi ni do tega, da bi še čepel v tej kletki, ampak nekaj mi ni prav in ne morem se veseliti. In končno sem prišel med poštene in dobre ljudi, kakršnih zunaj teh sten ni na pretek, in ne bi se pritoževal, če bi ostal med vami še nekaj časa..."

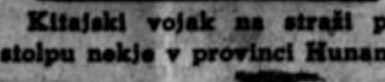
Bobove oči so se čudno zablesketale. "Privoščim ti prostost, vendar... kar žal mi je, da nas že zapuščas... Tako žalostno bo, ko odideš... Vselej, kadar kdo odide ven, je potem ves dan žalostno kakor v grobnici..."

In mladenci mu je naglo segel v roko, nato pa se obrnil na petah ter počasnih korakov odšel proti koncu hodnika, kjer se je naslonil na jeklene palice ter pritisnil obraz na mrzlo jeklo.

Jakob se je oblekel v sukno, pustil tovarišem za štiri in dvajset ur tobaka, kar ga je še imel, jim obljubil poslati cigaret ter se poslovil od njih. Nato je odšel. Jetniki pa so koprneče gledali za njim in skoro v vseh očeh je blestela rosa. Teško je ujetemu ptiču pri duši, kadar uzre skozi okno odprtino v svoji ječi krpico svobodnega plavega neba...

V jetniški čakalnici sta ga čakala odvetnik in žena. Čim ga je Zofija ugledala, je kakor na perotih poletela k njemu, se ga oklenila okrog vratu ter se mu ljubeče zazrla v oči.

(Dalje prihodnjič.)

Kitajski vojak na straži pri stolpu nekje v provinci Hunan.

se je uprla gospa Breznikova z oostrostjo.

"Paž bi bilo bolje, da ni prišel čas za to... Ali, ker hočem govoriti zgolj o rečeh, ki jih ti, dobra mati, nedvomno sama tudi premišljaš, noč in dan... glej, potemtakem res ni krivica, če odgovoriš: kaj misliš o fantovi boleznii?"

"Katar... To prihaja pogosto..."

"Ravno zato! Jaz sem bil dve leti z doma in ne vem, kako ste gledali nanj... Pa zdi se mi: ti misliš bržčas že jako dolgo, da je le katar?—Ampak, to so ovinki, ki se je prekinil z nejevoljo. "Povej mi, zakaj ga ne zdraviš?"

"Če morda ni nevarno... Zdravljenje požira denar; in ti veš, Julkina možitev..."

"Krasno! Torej do današnjega dne res nisi vedela, da je nevarno?"

"Ne..." je rekla mati malodušno.

"Lažnivka!" je dejal Metod strahovito suho in počasi, da je padel zlog za zlogom kakor bič. Mati je vzkljnila; Vid je slišal, kako je planila pokonci.

"Le sedi nazaj in pomiri se!" je nadaljeval bratov glas. "Stavil bi, da mi odpustiš, če ti povem, kaj mi je rekel včeraj doktor Gruhen: Prijatelj, pravi, zakaj ne pošljejo vašega brata k meni? Pogledajte ga vendar o priliki: kakor smrt! Sušica, naj me vrag odere, in čudež je, če se da še pomoči... Najmanj petkrat sem že rekel materi, Iani in letos. Ona pa—venomer: Odnekaj je tak..."

Nič nevarnega... Saj se ne pritožuje—in tako dalje. In kadar pridem mimo, pravi—kar skrivajo ga. Verjemite, stvar je že davno takšna, da je pameten človek ne razume... —Zdaj mi pa povej, ali je vse to resnica, ali ni? Ne, bolje da ti prihranim tak odgovor. Reci raje, mati: kaj storiš, ako Vid leže in umre? Ali boš takrat pomislila, da pravzaprav ni imel ne matere in ne očeta?"

"Kako da ne?" se je začudila mati. "Kdo ga potem oblači? Kdo skrbi zanj, kdo ga redi? Kdo mu plačuje šolnino? Saj je len in neumen, da skoraj ni več vredno trošiti zanj..."

"Bolehen človek ima svojeglavo naravo; pomislil to... Toda odgovor mi še dolguješ: kaj storiš sama s seboj, kadar umre?"

"Kadar umre?" je ponovila mati s čudno tesnobo in tako, kakor da bi se umelo že ob sebi.

"Morda bi bilo bolje zanj; kdo ve? On je ves očetov..."

Vid si je nehotе predstavil očeta, visokega, slokega, ozkoprsnega, bledlega in šibkega, z ostrizeno brokratsko glavo, kak stopica zvečer iz sobe v sobo ter neprestano godrnja in se pritožuje: pozimi kašelj, poleti glavobol. In brat Metod je dejal tisti hip s srditim smehom:

"Haha! Baš to je tisto, vidiš! Kdo razen tebe je kriv, da ima takšnega očeta? Ali se ti ni zdel zločin, roditi otroka z bolnikom? Ubijati ga, še preden je zagledal luč! Kdo te je prosil, opica neumna, je izbruhnil nenadno glasno in surovo, "da si se možila drugič? Pokojnino si imela, denar si imela, celo let si imela dovolj, čeprav si bila šestnajst let mlajša kakor danes. Toda ti si hotela še več denarja... Morda ne: predvsem si hotela moža... Vem: ti zato sovražiš Vida, ker—ker te je sram—v dno tvoje krize duše sram..."

Je končal Metod. Zdjaj je govoril

tako neizprosno trdo in s tolikim sovraštvom v glasu, da je Vida stresala groza.

Mati je ihtela; njene besede so se trgale in zaletavale.

"Tako govoriš z materjo, sin! Zato, ker sem te učila in ljubila! Toliko ljubezni sem dala—tebi in Julki—da je ni ostalo nič več—nič več... Jezus, Marijal In to,—da danes—danes prvič—sličim, kako spoštuješ..."

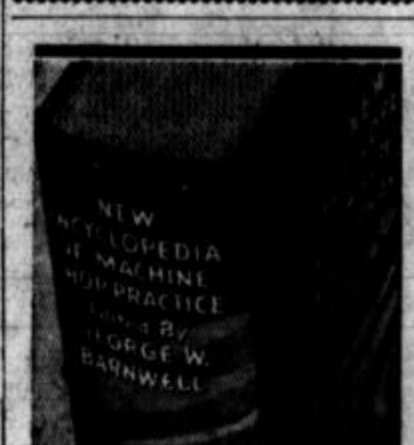
Svojo mater, je namreč do polnil Metod. "Zelo pravilno govoriš, mama. Moja reč je le, da pojasnjujem. Trenetek, ko si postala naša mati, je bil brez vsega drugega—le tvoje dobro, ne naše. Tu ni še nič dolžnosti, nič: spoštuj in tako dalje... (Dalje prihodnjič)"

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

Listen to
PALANDECH'S
RADIO BROADCAST
Featuring a Program of
YUGOSLAV FOLK MUSIC
Every Saturday, 1 to 2 P.M.
STATION WHIP
1520 kilocycles (Top of the Dial)

UGODNA PRILIKA
— za —
zdravnika, "optician"
lepotičarko itd.
SLOVENSKI NARODNI DOM
ima sobe v najem.
Vprašajte na
424—10TH STREET
WAUKEGAN ILLINOIS

NASTOPITE NOVO
LETO 1942
Z PRAVO BARVO!
Začnite novo leto 1942 z pravo barvo, brez vsakih železodnih nerednosti kot slab apetit, nepravna prebava, zaprtica, plini, glavobol, in zgubo spanca! Vi se lahko rešite vseh teh stisnosti, vzemite Trinerjevo grenko vino z vitaminom B-1, izvirna železna dobroznana zmes, že nad 50 let in kateri je bil pridan sedaj vitamin B-1, ki je zelo čilisan. Seveda morate odločno zahtevati v lekarni, da želite imeti izboljšano Trinerjevo grenko vino z vitaminom B-1. Ta vitamin je zelo učinkovit za povzdigo apetita in prebave, vsled tega ne jemljite nobene druge stvari kot vitamizirano grenko vino. (Adv.)

Božično darilo za mladeniča, ki se zanima za tehniko
THE NEW
ENCYCLOPEDIA OF
MACHINE SHOP
PRACTICE
Spisal znani profesor na Stevens Institute of Technology in angleščini **GEORGE W. BARNWELL**
Podlaga za mehanično znanje si morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah pokaže temeljna dela mehanike. Razloži vse natanko, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouči vas, kako je treba uporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo računskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste šele početnik, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna.—1000 slik in risb. 376 strani, trde vezane knjiga stane **\$10.00**. Poštno plačamo mi. Naročite pri **KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING COMPANY**, 216 West 18th St., NEW YORK.—Zaloga ni velika. Naročite to valno knjigo še danes.

WHAT TO DO IN AN AIR RA
Official—by the U. S. Office of Civilian Defense
6. YOU CAN HELP
Strong, capable, calm people are needed to man the volunteer services. If you want to help, there are lots of opportunities. If you know first aid, and have a certificate, there is an immediate job for you. If you are a veteran, or a former volunteer or regular fireman, or policeman, there is work for you. If you have no special skills but are strong and husky, there is a job for you in rescue squads, road-repair units, or demolition clearance squads. If you have and can drive a car, you may be needed for drivers' corps. Older Boy and Girl Scouts over can help as messengers. Both men and women are needed. Here's how to get started: If there's a Civilian Defense Volunteer Office in your community, call there and ask where to report. If not, call your local Defense Council or Committee, or the Chamber of Commerce. Phone and ask where to report, rather than going person. There are people needed for— Air Raid Wardens (men and women), Auxiliary Firemen (men), Auxiliary Police (men and women), Fire Watchers (men and women), Nurses' Aides (trained women), Emergency Medical Forces (men and women with Red Cross First Aid Certificates), Rescue Squads (men), Road Repair Units (strong, husky men), Demolition and Clearance Squads (strong men), Electrical Repair units (trained electricians), Decontamination Squads (strong men), Emergency Food and Housing Units (women who can cook and serve). Above all, keep cool. Stay home. Put out lights. Lie down. Stay away from windows. You can help! U. S. OFFICE OF CIVILIAN DEFENSE, Fiorello H. LaGuardia, Director, Washington, D. C.

TISKARNA S.N.P.J.
SPREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjižne kolektorje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.
VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. D.
TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene smerne, unijsko delo prve vrste
Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2657-58 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA
Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priložite eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to priložijo k naročnini. Torej sedaj ni vroka reč, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika. Cena lista Prosveta je: Za Zdrži, države in Kanado \$6.00 Za Člano in Chicago je \$7.50 1 tednik in 4.80 1 tednik in 6.30 2 tednika in 2.80 2 tednika in 5.10 3 tednike in 2.40 3 tednike in 3.90 4 tednike in 1.20 4 tednike in 2.70 5 tednikov in nič 5 tednikov in 1.50 Za Evropo je \$9.00 Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. **PROSVETA, SNPJ.** 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill. Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$ 1) Ime Čl. družina št. Naslov 2) Čl. družina št. 3) Čl. družina št. 4) Čl. družina št. 5) Čl. družina št. Mesto Država Nov naročnik Star naročnik

Obsojenci
Vladimir Levstik
(Nadaljevanje.)
In sam je pomagal Vidu izumiti motor za njegov stroj: trak iz gumija, ki ga je bilo treba le naviti kako uro, da je vrtil svojo os celi dve minuti z brzino, prekašajočo pač vse hitrosti najzvrstnejših priprav, kolikor jih je na razpologo velikim zrakoplovcem.
Zdjaj je bilo vse gotovo; trebalo je le še združiti motor z letalnikom—pa se dvigne, brneč kakor debeli metalji, ki tuintam krožijo na vrtu. Vid si je živo predstavljal slovesnost prizora: z okna spusti svojo ptico, preko vrta, kakor belo upanje vsaj tja do srede bolehavega travnika, ki leži za njim. Morda nastane kdaj iz malega veliko; prav mogoče je, da nekega dne zajaha človek "letalni stroj Vida Breznika" in si pogleda zemljo izpod oblakov. "Ali tisti človek ne bom jaz sam; takrat bom že davno mrtev in v grobu..." mu je šinilo po glavi. In čas se mu je zazdel mahomata tako blazno kratak, v takni hudourni brzini je zagledal neizprosno vrtenje njegovih koles, da se je zagrabil za glavo. "Ali pa res ni mogoče prevratiti življenja? Če bi se dobila

na primer kje takšna čarobna pijača, da bi v eni uri preslutil vsu nedosežno bodočnost, kdor bi si z njo orosil ustnice! Samo videti, samo spoznati: predstaviti si vse tisto—spoznati, nasmehniti se in umreti... Kaj zato, da ne bi zares preživel in okusil! In pravzaprav: ali ni smešno, kadar se nam včasih zazdi, da smo s samo nenasitno radovednostjo privezani na ta kočček zemeljskega kolovoza, ki milijonkrat izginja v primeri z neskončnostjo večnih cest?"
Vid Breznik je začutil, da je silno slab in strašno bolan. Lastno telo se mu je pokazalo v nezadržljivem procesu gnitja; in ko je vnovič dvignil ogledalce, mu je bilo pri srcu, kakor da se pači obraz v hudobnem rezanju pošasti, ki giblje blede ustnice ter govori z nemim jezikom skrivnosti.
"Se malo—le malo še, in jaz—da, jaz ubijem tvojo dušo! Nič več misli, nič več sanj, nič več hrepenenja in želenja... Zakaž, tvoje misli in tvoje sanje, žarkov in večnosti žejne, so najemnice v hiši moje ničevosti: ko jaz obrnem ključ, obstoje zunaj v črnem mrazu ter ugasnejo kakor leščerba brez olja. In jaz,—jaz te bijem z bolečino, da moraš vedeti vse to naprej; z bolečino, da vse to le slutiš, da si še premlad in še ne moreš okušati o svojih materinskih skrbih?"

mirne tolažbe popolnega, jasnega spoznanja, pa da te davno več ne bo, ko pride tisti čas..."
IV.
Metodov glas je bil razburjen, tih in poln očitanja; mati je odgovarjala z jezo, toda tiše kakor po navadi. Včasih je vzkljnila, ne glasno, a nekako proseče, kakor tisti, ki molče priznava krivdo in prosí: "Tak nehaj, ko vidiš, da si povedal dovolj!"
Vid je stal ob zaklenjenih vratih, ki so vodila iz njegove sobe naravnost v obednico; omara je bila pred njim na drugi strani, in zato se je nejevoljil, ker tu intam ni razločil besed. Ne brati in ne mati nista vedela, da sloni in ne mati nista vedela, da sloni par korakov od njiju ter poslušaj; ko je Metod pozdravil gospo Breznikovo z vprašanjem:
"Zdjaj sem zopet tu: na resen razgovor... In kje je Vid?"—pa je ona odgovorila:
"Na vrta menda; ali nemara se je vrnil v mesto... —Kaj hočeš zaradi njega?" je dodala z osupno slutnjo—takrat se je dvignil fant od svojega okna ter je oprezno stopil h ključavnici. Slišal je, kako si je Metod pri-maknil stol in sedel, menda na drugi konec mize.
"Povej mi torej: Vid je bolan; ali njegova mati morda res ni opazila, kaj je z njim?"
"Tebi da naj polagam račune o svojih materinskih skrbih?"